

МПЦ НЕ КУРТУЛИ ОД РАСКОЛНИЧКИТЕ ПОТФАТИ

Идејата за создавање нов духовен православен центар, нов Рим во патријаршискиот двор на Руската православна црква (Москва) не претставува новина за православниот свет, бидејќи ваквите размислувања од поодамна се актуелни на теренот. Во контекст на ова се и најновите поместувања или приближувања на интересите на релација Атина-Москва. Но, сепак во тајните потези кои ги прават поглаварите на овие цркви мора да се разоткријат сите елементи, кои укажуваат на многу пошироки и поголеми црковно-политички мотиви, поврзани со најавите за ново прекројување на границите на Балканот. Што нè чека во иднина? Прашањето на Косово е круцијално, но пред него се очекува разврската од референдумот за независност на Црна Гора, која сигурно ќе го покрене и прашањето за автокефалност на

ги намали активностите во Македонија, кои досега ѝ помагаа да ја разградува македонската Црква. Поради ова, МПЦ ќе мора мудро да ја искористи историската шанса, која се добива еднаш во сто години. Меѓутоа, Синодот ќе мора да се раководи од условите во Македонија, каде сè уште има затишје пред бура, односно ќе мора сериозно да се занимава сама со себе. Пред сè, ќе мора да назначи нови архијереји за празните епархии, бидејќи би требало да го спречи домино-ефектот, кој почна со расколот во Црквата.

"ПТИЧЈИОТ ГРИП" ПРИСУТЕН ВО МА

■ Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

Црногорската православна црква, која сега е на маргините од вештачката српско-црногорска федерација. Тоа значи дека СПЦ ќе мора да се бори на три фронта: прво, независноста на Косово ја оддалечува од лулката на Пекското наследство; второ, ултранационалистот митрополитот Амфилохије, еден од претендентите на српскиот поглаварски трон, ќе мора да се соочи со реалноста дека ќе ја изгуби позицијата која сега ја ужива во епархиите во Црна Гора; трето, заплеткувањето на односите на Балканот ја доведуваат Српската црква во подредена улога, бидејќи нема да биде во можност да се концентрира на спорот со МПЦ, а истовремено ќе биде принудена да

"Веројатно треба останатите православни цркви да се сочат со фактот дека Македонија е независна држава и дека не може, условно кажано, империјалните амбиции да ги задоволуваат со воспоставување црковна јурisdикција на овој простор", вели м-р Борче Илиевски.

"Постои голема опасност да се реализира идејата 'каде што парите дупчат не може ниту бургијата'. Што значи, дел од верниците, па дури и свештенството да ја прифатат понудата на расколникот да станат нивни членови, бидејќи сиромаштијата го уништува македонското национално ткиво. Со ова постои уште поголема опасност и можност домино ефектот да се одрази врз 'белата камилавка на Јован' да ја признаат архијерејите во Синодот на МПЦ, што секако би било во расчекор со сегашните ставови на македонските владици", коментираат црковни извори.

ХРИСТОДУЛ СЕ ПОВИКУВА НА 34. АПОСТОЛСКО ПРАВИЛО

Во контекст на сите можни сценарија, црковни извори коментираат дека Црногорците се далеку од патот на МПЦ, тие доцнат 40-50 години. Но, при тоа нè потсетуваат на 34. апостолско правило - право е на сите народи да ја искористат независноста на својата држава, односно ако на таа територија има христијанско население, нејзина епархија, цркви, манастири, воспитнообразовни институции и истовремено веруваат во учењето на Никејско-цариградскиот символ, односно на православноста вјерују, може да има автокефална црква. Имено, што последниве години се случува со православието? Пред една година грчкиот патријарх Христовул се обиде да го искористи 34. апо-

столско правило за да назначи свои архиереји во Солун и во Катимерини, во епархии каде управува Цариградската патријаршија и Вселенскиот патријарх Вартоломеј.

"Во сегашните актуелни состојби на РПЦ со ГПЦ, нели ќе прават нов Рим, замислете една Грција не го почитува својот архипастирски однос кон првоепископот Вселенскиот патријарх Вартоломеј и се приклучува кон Русија. Станува збор за една игра која почна пред две години. Тогаш тројца архиереји, од кои двајца починаа, оставија празни епархии во новите македонски територии, оние 53 отсто од етничкиот дел на

нив управува Цариград. Но, по смртта на архиерејите, Христовул побрза да постави свои митрополити во дел каде нема ефективен легитимитет на раководење, бидејќи со нив управува Цариградската патријаршија. Тој се оглуши од овој акт, но кога неговиот земјак Вартоломеј се закани дека ќе ги прекине односите со Атина, со Христовул и со целата ерархија доколку не ги отповика назначените архиереји, тогаш постоеше шанса за фрлање анатема. Но, државата се вмеша. Два пати министерката за вера одеше во Истанбул и успеа да ја смири топката, по што грчкиот поглавар ги по-

на Атина и на Москва (нов Рим), да се излезе од легитимитетот на првоепископот -патријархот Вартоломеј, односно нов вселенски патријарх да биде поглаварот на РПЦ, всушност не е нешто ново, бидејќи руската Црква одамна ги прекинала контактите со Цариград. Но, каде тука е апсурдот, кој е во контекст на нашиот проблем и со тврдењата на Зоран Вранишковски дека мнозинството нема никаква смисла во Црквата. Практиката покажа дека мнозинството секогаш е решавачко, а во секоја политика има и логика. Ако Вселенската патријаршија има наследно право и пре-

гледано, Вселенската патријаршија во Истанбул нема повеќе од 400 семејства православни. Со тоа право, РПЦ вели - како можеш да бидеш прв кога немаш верници колку за една парохија. Тоа е политиката на руската Црква, а неподдржувањето на МПЦ, за наша несреќа се поврзува со нејзиниот црковен проблем со Украина. Ако нè поддржат, тогаш и противречат на реалноста, зашто украинската Црква не ја признаваат. И второ, не сакаат да ги расипат односите со СПЦ, бидејќи некогаш ќе треба да се гласа за нов источен Рим, а за тоа ќе биде потребна поддршката од српската, бугар-

СО ВЕРСКИ ПРЕДЗНАК КЕДОНИЈА

Македонија, кои се окупирали од грчката држава, а за кои имате Договор дека со

влече поставените митрополити. Што е сега старо-новата игра? Последните настани,

димство наспроти сите други патријаршии, архиепископии, егзархии, го има првенството на формираните цркви во христијанството, како наследство од Византија, тоа правило во сегашни услови е видоизменето. Денес, реално

ската црква итн. Можеби тогаш и ние ќе профитираме. Но, интересот за последицата е следен, ако Христовул откаже послушност и го прифати московскиот патријарх, тогаш условно кажано ќе може да излезе од канците на Цариград и да раководи со епархиите од Егејскиот дел од Македонија. Наградата ќе ја извлече од 34. апостолско правило. Значи, секоја држава и црква се предмет на трговија за материјални добра и интереси, односно црквата повторно е распната на крст. Повторно Христа го ставаат на крст, на распятие, бидејќи поделбите се предизвикани поради политиките на големите кон малите држави и цркви. За жал, тоа и нам ни се случува, иако навидум сè е мирно и тивко во МПЦ. Но,

странскиот коњ во оклопот е тука, 'маченикот' и неговите истомисленици се вирус кој веќе е присутен. Птичијот грип со верски предзнак е присутен во Македонија од оној момент кога расколникот Јован, скриен во мантија, всушност е добар играч на грчката и на српската пропаганда", констатираат црковни извори.

ЈОВАНОВИТЕ ЛУЃЕ

Верувале или не, сепак тешката болест на расколот во МПЦ егзистира и денес. На теренот во Повардарската епархија сè уште работи мрежата на Јован, чија основа се големосрпските идеи. Во македонските православни парохии на Повардарската епархија, велат црковни извори, неколкумина Јованови луѓе прикриено ја сервисираат неговата поддршка. Затоа свештенството не може да крене глава. Во што е разликата на положбата кај брегалничкото и повардарското свештенство? Брегалничките свештеници успеаја да се ослободат од неговата рака само затоа што проработеа совеста и свеста на непокорниот дух на попадиките, па така се 'куртулија' од Јован. Но, расчинетиот владика не ја повтори сопствената брегалничка грешка, туку си постави свои луѓе, верни на идеалот и замислата.

"За жал, и по пет години од конкретните сознанија добар дел од свештениците сè уште размислуваат и контактираат со човекот чии 'нишани' за устројството на Црквата претставуваат српска цел. Овие свештеници се унапредени и се таму каде што беа за време на настаните. Ние имаме многу ризична ситуација на теренот, навидум смирена и како да не случува нешто, но таму има еден сој исклучително ракоположени недипломирани теолози или богослови, кои комплетно идеолошки се врзани и послушни на учесниците во криминалните дејствија во Повардарската епархија. Сега владиката Тимотеј е вршител на должноста администратор на Повардарската епархија, но во делот на кад-

ровското престојување нема промени поради што нема перспективни, развојни или видливи состојби по оној период со Јован. Сè е 'расуло' и делува многу таговоно, а луѓето кои се обидуваат да ја средат состојбата се почетници кои немаат елементарно црковно искуство", оценуваат изворите.

Кој ја спаси кожата на архијерејите во Синодот на

говор од одговорноста, која со себе го повлече Вранишковски во бунарот без дно.

"Познавајќи ги добро уставните регули, словото меѓу двете корици е обврска за првиот до последниот во ерархијата, но и за верниците. Сè до моментот кога ќе се промени Уставот, тоа е свето писмо, Синодот има право да разговара, но нема право да договара за дефинитив-

ја наводно се губи во македонскиот превод, а натаму се укажува на изборот на нашиот архиепископ, кој не би поминал без амин на српскиот патријарх. Во богослужбите мора прво да се спомне поглаварот на СПЦ. Во мироварението за светото миро мора да има архијереј на српската Црква и што е најчудно, на сè ова ние кои се сметаме за самостојна црква во надворешните контакти немаме право да комуницираме без знаење на Белград", оценуваат изворите.

МИНАТОТО ГО ТРАСИРА ПАТОТ

"Патот кој го одела и сè уште го оди МПЦ кон своето целосно осамостојување не е нешто исклучително само за неа. Во XIX и во XX век тој пат го минале повеќе православни цркви, дури и РПЦ имала проблем со Цариградската патријаршија околу својата автокефалност", вели м-р Борче Илиевски, асистент на Институтот за историја при Филозофскиот факултет во Скопје.

Патот на непризнавање го минала и ГПЦ, која по добивањето независност (Кралството Грција во XIX век), дури во 1850 година е призната од Цариград.

"По тој пат минала и Албанската православна црква, формирана на Црковно-народен собир во Берат, а во 1937 година Цариградската патријаршија ја признала. За Бугарската црква веќе сè знаеме, собир од 1872 година ја одреди нејзината битка за признавање. Бугарската егзархија беше проколната од Цариградската патријаршија, а требаше да минат 80 години за повторно да се воспостават црковните контакти", истакнува историчарот.

Значи, патот кој го оди МПЦ можеби е трасиран уште во минатото. Веројатно треба православните цркви да се соочат со фактот дека Македонија е независна држава и дека не може, условно кажано, империјалните амбиции да ги задоволуваат со воспоставување црковна јурисдикција на овој простор.

М-Р БОРЧЕ ИЛИЕВСКИ, АСИСТЕНТ НА ИНСТИТУТОТ ЗА ИСТОРИЈА ПРИ ФИЛОЗОВСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

МПЦ? Кој ја спаси судбината на поглаварот на МПЦ? Кој во последен момент го спаси македонскиот народ, Црквата и ако сакате - државата?

Освен велешани и јавноста, кои се жртвуваа за својата судбина, "државниот удар" во Црквата го спречи Уставот на МПЦ, инаку на површина ќе излезеше дволичност на одредени архијереји. Уставот на МПЦ е дециден: не смее да се менува името или статусот на Црквата, не смее да се прифатат надворешните влијанија, препораки, забелешки или било какви промени, односно тие немаат апсолутно никакво правно дејство, ако за тоа не гласа македонскиот црковно-народниот собир (Уставен дом). Значи, по прашањето на Јован и она што се случи по Нишкиот договор има двоен аршин. За СПЦ овој документ е валиден, но пречи Уставот на МПЦ, кој ги заштити потписниците на Нишкиот до-

ната позиција на Црквата, особено по суштински прашања. Во меѓувреме, треба да се бараат пукнатини за да се излезе од кошмарот во кој сме воведени со Нишкиот договор, а кој, за жал, покажа дека за СПЦ и за другите цркви е официјален, конечен акт, иако за потписниците од македонска страна е работен материјал за кој всушност говорееа. Но, иако го фалеа како најдоброто, во него ги нема двете најсуштествени нешта, ја нема статусната положба која ја имаме веќе половина век - самостојна автокефална црква. Уште во првиот член во Договорот се спомнува 'за црква за која станува збор', а никаде претходно не е потенцирано која е таа црква. Се спомнува зборот самостојност, но по него следува зборот автономија. Значи, не можеме да си играме со натамошните членови од Договорот, дека станува збор за самостојност ко-

"Каноните на православната црква велат дека доколку во една независна држава има православно население, тогаш треба да има и автокефална православна црква. Тоа значи дека одлуката за обнова на Охридската архиепископија во лицето на МПЦ е донесена на Вториот црковно-народен собир. Во октомври 1958 година, во Охрид, од Белград дошол сега блаженоупокоениот Архиепископ Доситеј, кој ѝ се

"Значи, на собирот во Издеглавје, меѓу другото, пред АСНОМ да прогласи дека македонскиот јазик е службен, во едно писмо од свештеникот Велјо Манчевски се вели дека во црквата службен јазик ќе биде црковно-словенскиот, а во администрацијата македонскиот јазик. Тоа нè наведува дека пред АСНОМ да го прогласи македонскиот јазик за службен, Црквата веќе го направила тоа, иако во денешна смисла на зборот не била институционално организирана", потенцира историчарот.

Тезите дека комунистите ја создале МПЦ не држат, објаснува Илиевски, бидејќи по 1945 година државата е централизирана, а партијата практично е единствената институција преку која можело да се дејствува по ова прашање.

"Секако дека таа имала влијание, директно и индиректно во сите сфери на општествениот живот во државата, меѓу другото и во Црквата. Дури во еден период, особено во почетниот кога го копира советскиот систем, југословенската партија, црквата и воопшто верата, не само христијанството, туку целата религија ја смета за идеолошки противник. Подоцна настануваат други услови, полиберални гледишта, иако слободата на религијата во сите уставни на Југославија, од 1946 до 1974 година е апсолутно загарантирана. Во контекст на ова, влијанието на Тито е врз целата државна структура. Но, зошто Тито би создавал православна црква? Кој го брани ставот на СПЦ дека комунистите ја создале МПЦ? Нека објасни зошто! Тие велат дека треба да се има контрола врз епархиите на македонското иселеништво. А, тоа ќе можеле да го воспостават и на друг начин, преку разни организации, културни друштва итн. Значи, тоа не е основата, а во врска со контролата или влијанието на државата врз црквата може да се истакне дека непријателите српскиот патријарх Герман го нарекувале 'црвен' патријарх, затоа што во 1958 година бил избран со помош на државата,

му помогнала партијата. Тој немаше доволно влијание и гласови во рамките на Светиот архијерејски собир на СПЦ за да биде избран за патријарх. Практично властите во многу нешта ја кроеја и кадровската политика на српската Црква и на другите верски организации", укажува Илиевски за другата страна на медалјата.

По 1958 година кога се возобнови Охридската архиепископија во лицето на МПЦ,

Расколот во МПЦ егзистира и денес. На теренот во Повардарската епархија сè уште работи моќната мрежа на Јован, чија основа се големосрпските идеи. Во македонските православни парохии на Повардарската епархија, велат црковни извори, неколкумина Јованови луѓе прикриено ја сервираат неговата поддршка. Затоа свештенството не може да крене глава.

наредната година Светиот архијерејски собир на СПЦ, во 1959 година, под претседателство на патријархот Герман, носи одлука за признавање на МПЦ, или поконкретно во неа пишува дека Уставот на Српската православна црква не важи за епархиите Скопска, Охридска-битолска и Злетовско-струмичка, односно за епархиите во Македонија. Но, сега работата била како СПЦ треба да ја претстави МПЦ пред сестринските цркви. Меѓутоа, таа никогаш тоа не го сторила. Но, ден пред да се

одржи овој собир, Законодавниот одбор на СПЦ, кој го сочинувале тројца архијереји, расправал по македонското црковно прашање - што да се прави, а се разгледувал и предлогот дали да се анатемиса Вториот црковно-народен собир од 1958 година во Охрид, до таму и да ѝ се даде автокефалност. Но, се направил компромис меѓу двата екстрема, кој се состоел во тоа да се бараат постојани промени на Уставот на МПЦ, разноразни барања за консултации со Белград, проблеми од типот дали Архиепископот Доситеј треба да носи бела панакамилавка, која може да означува самостојност-автокефалност. На српскиот црковно-народен собир само двајца се изјасниле за анатема. Значи, за проколнување на вториот црковно-народен собир на МПЦ биле двајца епископи, кои гласале за анатема, едниот е покоен, тогашниот Захумско-херцеговски епископ Владислав, а другиот е жив и во она време ја носел титулата Рашко-призренски, владика Павле, денес српски патријарх, поглавар на СПЦ.

Сослужението на патријархот Герман, Архиепископот Доситеј и рускиот поглавар Алексеј е во период меѓу 1958 и 1967 година, кога МПЦ условно кажано е автономна, а е поврзана со СПЦ само преку личноста на заедничкиот поглавар, тогашниот патријарх Герман. Инаку, СПЦ не исполнила ниту едно ветување од оние кои ги дала - да ја претстави пред сестринските цркви дека дејствува како жива црква, има свои епархии, верници итн. Еден српски епископ од 60-тите години на минатиот век, сега покоен д-р Василие Костиќ, кој бил и духовен учител на некои сегашни српски архијереји, а тогаш жички епископ кажувал:

"Јас жалам што кон Македонија, класичниот српски југ, се води таква политика. Тоа е неисцрпна ризница на српството".

Тоа се ставови кон Македонија, кои не се напуштени, а да не зборуваме за сегашната современа политика кон соседните земји.

ЗАШТИТНИОТ АМБЛЕМ НА МПЦ И СМЕНЕТИОТ АМБЛЕМ НА ПОВАРДАРСКАТА ЕПАРХИЈА СО ДВОГЛАВ СРПСКИ ОРЕЛ КОЈ ГО ПРИФАТИ РАСКОЛНИКОТ ЈОВАН

ставил на располагање на црквата во Македонија, со што практично почнува институционалната организираност со епископат. Потоа се избраа и двајца нови архијереји, Климент и Наум, кои со хиротонијата и сослужението на српскиот патријарх Герман, поглаварот Доситеј и рускиот патријарх Алексеј I ги заземаа епархиите во Македонија и практично ја поставија основата за прогласување автокефалност во 1967 година", посочува Илиевски.

Но, и на собирот во Издеглавје, во 1943 година е пројавена црковна македонска самостојност, што имало и порано, да не зборуваме за Мисирков, за XIX век, за времето на преродбата итн.